

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет політичних наук
Кафедра історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Котляр Ю. В.
«18» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СПЕЦКУРС АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

«DEMOCRACY IN TRANSITION WITH V4 EXPERIENCE»

Галузь знань 03 «Гуманітарні науки»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Розробник

Іовчева А. М.

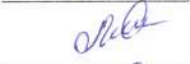
Завідувач кафедри розробника

Міронова І. С.

Завідувач кафедри спеціальності

Міронова І. С.

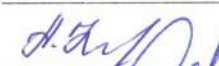
Гарант освітньо-наукової програми

Міронова І. С.

Завідувач відділу аспірантури

Ужва А. М.

Начальник НМВ

Шкірчак С. І.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Спецкурс англійською мовою «Democracy in Transition with V4 experience»	
Галузь знань	03 Гуманітарні науки	
Спеціальність	032 Історія та археологія	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	«Історія та археологія»	
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	2	
Навчальний рік	2023–2024 н. р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	4	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4кредити / 120 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	Всього – 120 годин	-
	20 годин	-
	20 годин	-
	80 годин	-
Відсоток аудиторного навантаження	33%	-
Мова викладання	англійська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	іспит	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «*Democracy in Transition with V4 experience*» присвячена ґрунтовному вивченню процесів демократичної трансформації в країнах Центральної та Східної Європи на тлі постсоціалістичних змін, глобалізаційних викликів та євроінтеграційних процесів. Особлива увага приділяється аналізу досвіду країн Вишеградської групи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина), як зразкових моделей для держав з перехідною демократією, включно з Україною. Дисципліна є міждисциплінарною та спирається на знання з політології, європейських студій, історії, соціології, що дозволяє студентам-аспірантам глибше зрозуміти виклики та перспективи демократичного розвитку в постсоціалістичних суспільствах.

Викладання курсу має на меті сформувати у здобувачів системне розуміння природи та динаміки демократичних трансформацій, дослідити інституційні, політичні та соціокультурні фактори, що впливають на успішність або проблемність переходу до демократії. Важливе місце займає порівняльний аналіз стратегій реформ, ролі громадянського суспільства, політичних еліт, ЗМІ, а також впливу міжнародних акторів, таких як Європейський Союз, на демократизацію регіону.

Особливий акцент зроблено на вивченні українського контексту: курс надає інструменти для критичного осмислення демократичних змін в Україні та вироблення

практичних рекомендацій для політиків, експертів і активістів щодо впровадження ефективної демократичної моделі з урахуванням європейського досвіду.

Основними завдання курсу є:

- розкрити ключові теоретико-методологічні підходи до дослідження перехідних демократій;
- ознайомити з основними етапами та особливостями демократичних трансформацій в країнах Вишеградської четвірки;
- сформувати здатність критично аналізувати політичні процеси демократизації в регіоні Центрально-Східної Європи;
- розвинути вміння проводити порівняльний аналіз демократичних моделей та застосовувати отримані знання до українського політичного процесу;
- сприяти формуванню стратегічного мислення у фахівців, які працюють на перетині політики, громадського сектору та аналітики.

Розроблена програма відповідає освітній програмі та орієнтована на формування **компетентностей студентів:**

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у галузі історії та археології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК02. Здатність до генерування нових ідей, аналізу та синтезу цілісних знань, володіння сучасною методологією.

ЗК05. Здатність до формулювання нових підходів для вирішення теоретичних та практичних наукових завдань, формування навиків її емпіричного вирішення.

ЗК07. Здатність до пошуку наукової інформації з різних джерел, її систематизації, критичного аналізу та узагальнення з використанням новітніх інформаційних технологій.

ЗК8. Здатність спілкуватися з науковою спільнотою з метою презентації результатів наукових досліджень та їх оприлюднення українською, англійською та/або іншою іноземною мовою.

ЗК10. Здатність представляти результати наукових досліджень у вигляді звітів, доповідей на симпозиумах, конференціях, наукових публікацій з використанням сучасних інформаційних технологій.

ЗК11. Здатність до налагодження співпраці та обміну інформацією з вітчизняними та іноземними науковими співтовариствами, спільно визначати цілі діяльності, планувати, обговорювати й реалізовувати проекти.

ЗК12. Здатність рецензувати публікації та презентації, а також брати участь у вітчизняних та/або міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою позицію.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК01. Грунтовні знання спеціальної області дослідження в поєднанні зі знаннями загальної наукової дискусії та внеску до індивідуальної історичної царини дослідження.

СК02. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, обирати найбільш релевантні методи, методики та підходи для здійснення досліджень в галузі історії та/або археології, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

СК10. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок у сфері історії та археології державною та іноземною мовами як на національному, так і на міжнародному рівні.

СК11. Здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проекти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями.

СК14. Здатність до історико-креативної діяльності в науково-інноваційній сфері та популяризації результатів наукових історичних та/або археологічних досліджень у публічному просторі.

Очікувані результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни «*Democracy in Transition with V4 experience*» здобувачі

мають знати:

- зміст ключових термінів і концепцій, що стосуються демократичних трансформацій, зокрема: перехідна демократія, транзитологія, демократичний дефіцит, гібридні режими тощо;
- основні теоретичні підходи до дослідження демократизації (ліберальний, інституціональний, культурологічний, порівняльний);
- етапи, виклики та результати демократичних перетворень у країнах Вишеградської четвірки та їхній вплив на внутрішню та зовнішню політику;
- особливості демократичної трансформації в Україні в умовах воєнного конфлікту, реформаційних процесів та євроінтеграційного поступу;
- основні ризики та виклики, що виникають у процесі переходу до демократії (популізм, олігархізація, політична нестабільність, зовнішнє втручання);
- роль інформаційних технологій, цифрових платформ та глобальної комунікації у формуванні громадянської активності й демократичної культури.

мають вміти:

- ідентифікувати ключові фактори, що сприяють або гальмують процеси демократизації у конкретних національних та регіональних контекстах;
- використовувати методи політичного аналізу та прикладні дослідницькі інструменти для оцінки політичної ситуації в перехідних демократіях;
- формулювати власні аналітичні висновки на основі якісних і кількісних досліджень, зокрема — у форматі політичної аналітики, policy brief, експертних оцінок;
- самостійно опрацьовувати нові джерела знань, наукову літературу та емпіричні дані з тематики перехідних демократій;
- розробляти, презентувати та аргументовано захищати власні дослідницькі проекти або наукові гіпотези;
- працювати ефективно як індивідуально, так і в колективі — брати участь у наукових дискусіях, формувати командні рішення, здійснювати рецензування;
- застосовувати набуті знання у сфері політичного консультування, експертної діяльності, викладацької та громадської практики.

Відповідно до освітньої програми очікувані **результати навчання** включають вміння:

ПРН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання про новітні напрямки історичних досліджень, зокрема, інтелектуальної історії, усної історії, регіональної історії, гендерної історії, історії повсякденності тощо, а також дослідницькі навички, достатні для проведення оригінального наукового дослідження на рівні останніх світових досягнень з історії та археології, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.

ПРН02. Оперувати класичними та новітніми історичними концепціями, теоріями, принципами, методами історичних та археологічних реконструкцій, критично осмислювати їх, володіти термінологічним та понятійним апаратом історика, сучасними концептуальними та методологічними знаннями в галузі науково-дослідницької та професійної діяльності.

ПРН05. Здійснювати автономний науковий пошук, самостійний відбір і класифікацію сукупності історичних джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження, визначати рівень об'єктивності фактологічної основи в різних видах джерел, оцінювати їх достовірність та репрезентативність.

ПРН08. Формулювати наукову проблему з огляду на ціннісні орієнтири сучасного суспільства та стан її наукової розробки, обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПРН09. Продувати нові ідеї і розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

ПРН10. Вільно презентувати результати власних досліджень, наукові проблеми у сфері історії та археології державною та іноземною мовами усно та письмово, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у фахових вітчизняних і провідних міжнародних наукових виданнях.

ПРН11. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для реалізації спільних проєктів, розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у сфері історії та археології, розуміти і дотримуватися етики ділового спілкування.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1	Democracy: Definition and Main Characteristics	5	5	20
2	The Role of Civil Society in the Democratisation Process	5	5	20
3	Formation and Democratic Processes in the Visegrad Countries	5	5	20
4	Prospects and Challenges for Democracy in Modern Society	5	5	20
	Всього за курсом	20	20	80

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	<i>Topic 1. Democracy: Definition and Main Characteristics.</i> ➤ The essence and main approaches to understanding democracy. ➤ Principles and values of democratic organisation of society. ➤ Forms and concepts of democracy. Modern vision of representative democracy. ➤ Transitional democracy. ➤ Positive aspects and reserves of the democratic form of government.
2	<i>Topic 2. The Role of Civil Society in the Democratisation Process.</i> ➤ Theories and interpretations of the concept of civil society. ➤ Structure and models of civil society. ➤ Conditions for the formation of civil society in the process of democratisation. ➤ The process and mechanisms of forming a political culture based on democratic values.
3	<i>Topic 3. Formation and Democratic Processes in the Visegrad Countries.</i> ➤ Modernisation of the old authoritarian regimes in the Visegrad countries: a

	general overview. ➤ Parliamentary and political competition in the Czech Republic. Characteristics of the parliamentary system in the modern Czech Republic. ➤ The way to democratisation of the Slovak Republic. ➤ Formation and consolidation of opposition forces in Poland in the 80s and 90s of the twentieth century. ➤ Hungary's European integration path: economic and political restructuring.
4	<i>Topic 4. Prospects and Challenges for Democracy in the Modern Society.</i> ➤ The third transformation of democracy. ➤ Globalisation and democracy: the basics of interaction. ➤ Prospects and trends in the development of liberal democracy in the modern world.

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	<i>Topic 1. Transitional Democracy.</i> 1. Waves of democratisation. 2. Features of the transition to democracy. 3. Internal and external factors of democracy formation. 4. The role of economic reforms in the process of democratic transition.
2	<i>Topic 2. Formation of Political Institutions in a Democratic Society.</i> 1. The concept of a political institution. 2. Features of the functioning of democratic political institutions and their types. 3. Parliamentary as the institutional basis of democracy. The institution of the presidency. 4. Elections as a democratic institution of the political system.
3	<i>Topic 3. Transitional Democracies in the Post-Communist Countries.</i> 1. Models of post-communist democratic transformation. 2. The fall of the police system and the construction of political pluralism. 3. Constitutional changes and the formation of the electoral system. 4. Development of a market economy and small and medium-sized businesses. 5. Political culture: from post-communist to democratic values.
4	<i>Topic 4. Challenges and Threats to Democracy in the Twenty-First Century.</i> 1. "Democratic deficit" by J. Beschler 2. "Threats to democracy" by F. Schmitter 3. Study of the instability of modern democratic regimes by S. Eisenstadt. 4. Issues of national security, cultural identity in the context of democratic transformations.

Вимоги до підготовки семінарів та критерії оцінювання.

Змістовна частина семінару відбувається в форматі **захисту наочних презентацій**. На першому практичному занятті група здобувачів шляхом жеребкування ділиться на підгрупи, склад яких не змінюється до кінця семестру. Кожна підгрупа обирає на власний розсуд тему (з питань, які заздалегідь анонсує викладач) і готує наочну презентацію. Темі презентацій мають бути узгоджені між підгрупами, щоб запобігти дублюванню тематик презентацій. Час на захист кожної презентації визначається кількістю підгруп в аудиторії.

Вимоги до структури та змісту презентацій. Презентація – це ретельно структурована інформація із зазначенням теми, плану, мети, основної частини, висновків та списку використаної літератури і джерел. Презентація має супроводжуватися наочністю: відео, фото, географічними картами, малюнками, карикатурами, музикою, таблицями, статистичними даними, тощо.

Основні вимоги до підготовки наочної презентації:

- кількість слайдів 15-20;
- наявність плану, вступу, списку використаних джерел;
- наявність ілюстрацій та наочного матеріалу;
- власне авторство презентації;
- аргументовані та логічні висновки.

Захист відбувається шляхом наочної демонстрації слайдів (за допомогою використання технічних засобів: комп'ютеру та проектору), та групової доповіді студентів, які готували презентацію. Після кожної презентації задаються питання та ведеться обговорення питання, яке було висвітлено в презентації.

Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач на семінарі – 10. Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання здобувачами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими студенти демонструють власне логічне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, розробка та захист наочних презентацій, письмові роботи, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння здобувачами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

5. Питання для самостійної роботи

1. Foundations, principles, and mechanisms of democratic functioning
2. Contradictions in defining the concept and essence of democracy
3. General characteristics of the democratic transformation algorithm
4. Historical models of democratic regime formation
5. Seven variables influencing democratic development (A. Melville's approach)
6. The six unfulfilled "promises" of democracy
7. Types of transitions to democracy
8. The concept of "Asian-style democracy"
9. Periodization of post-communist transformation (Z. Brzezinski)
10. Democracy in America (A. de Tocqueville's legacy)
11. Formation and operational specificity of the Visegrad Four
12. Foundational documents of the Visegrad Group
13. Key principles of cooperation within the Visegrad Four
14. European law adoption in V4 countries
15. Prospects for Visegrad-Ukraine cooperation

16. Political changes in Slovakia (1989–1992)
17. Reforming the legislative system in independent Slovakia
18. Slovakia's role as a Visegrad Group member
19. Democratic transformations in Slovakia's civil society and media
20. Modern democracy in Slovakia
21. Building democratic governance in the Republic of Poland
22. Functioning of Polish democracy in the contemporary period
23. Democratic restructuring in the Czech Republic
24. Core characteristics of the democratic system in modern-day Czechia
25. Democratization processes in Hungary
26. Functioning of democratic governance in 20th-century Hungary
27. Lessons from the Visegrad Group's democratic experience for Ukraine
28. Cooperation dynamics between Ukraine and the Visegrad Four
29. Civil society as a condition for democratic governance
30. Political socialization of the individual
31. The media as active agents of political socialization
32. Concept of political culture in society
33. Political consciousness in transitional societies
34. Political activity and participation as democratic practices
35. Political interaction in the context of transitional democracy
36. Concept and attributes of the political system of society
37. Types and structures of political systems
38. Political institutions during democratic transitions
39. Political decision-making mechanisms in post-totalitarian transitional societies
40. Relationship between democracy and economic systems
41. Variations and modifications of democracy in the modern world
42. Hybrid political regimes and their impact on democratic development
43. Role of international organizations in supporting democratic transitions
44. Electoral systems and their effect on democratic consolidation
45. Decentralization as a democratic reform mechanism
46. Political pluralism as a foundation of democratic society
47. Constitutional reforms in transitional democracies
48. Political elites and their influence on democratization
49. Public policy design in transitional regimes
50. Challenges to the rule of law in post-communist states
51. Judicial independence in the process of democratic consolidation
52. Corruption as an obstacle to democratic transformation
53. Transitional justice and its relevance to post-authoritarian societies
54. National identity and democratization processes
55. Influence of populism on democratic institutions
56. Comparative analysis of democratization in the Baltic and Visegrad countries
57. Migration and minority policies in the context of democratic transition
58. Youth engagement and political activism in transitional democracies
59. Academic discourse and debates on post-Soviet democratic models
60. Indicators and tools for evaluating the quality of democracy

6. Теми аналітичних робіт

1. Democracy as one of the indivisible values and principles of international cooperation.
2. Democratic transition: definition, principles and stages of functioning.
3. Specifics of the functioning of transitional democracy: historical examples and practice.
4. Fundamentals and stages of democratisation in the modern world.
5. Historical periods of democratic transitions in the world.
6. "Democracy in America" by Alexis de Tocqueville.
7. The history of the formation of the democratic system in the United States: from the colonial state to the present.
8. The Visegrad Group: stages and goals of the foundation.
9. Democratic transition in the Visegrad countries: common strategies.
10. The result and potential of cooperation of Central European countries.
11. Conflict potential within the Visegrad Group.
12. Mechanisms for the protection of human rights and freedoms in the Visegrad countries.
13. The way of transforming the Visegrad Group into a subject of European geopolitics.
14. Political image of the Visegrad Group in the international space.
15. Military and political component of the V4 countries' foreign policy.
16. Formation of the Czech Republic and strengthening of parliamentary democracy.
17. The concept of soft reform of the Czech political system.
18. The role of the Velvet Revolution in the process of democracy in Czechoslovakia.
19. The concept of soft reform of the Czech political system.
20. Political parties as actors of democratisation and reforms in Slovakia.
21. Slovak media: search for a new image.
22. Consolidation of democracy in Slovakia in the 1990s.
23. The Slovak Republic and the process of preparation for EU accession: experience and consequences.
24. The role of civil society and non-governmental organisations in the democratic transition of Slovakia.
25. Constitutional principles and peculiarities of the state structure and political system of Slovakia.
26. The European integration path of the Republic of Poland.
27. Democratic transformations in Poland in the field of civil society and media.
28. Post-communist reform of the legislative and judicial system in Hungary.
29. Hungary's external development vector and participation in international alliances and organisations.
30. Cultural policy of the Visegrad countries towards Ukraine

Вимоги до структури та змісту аналітичної роботи.

Аналітична робота – це чітко структурована письмова робота, наявність плану посилань та списку літератури є обов'язковим. Виконується на аркушах А4 (шрифт Times New Roman 14, інтервал 1,15, поля 1,5 з усіх сторін; нумерація сторінок обов'язкова. Загальний обсяг має бути не менше 15 сторінок і не більше 20 сторінок. Тематика міститься у програмі курсу.

Для підготовки аналітичної роботи необхідне більш глибоке вивчення літератури, включаючи додаткову. Необхідно логічно й аргументовано викласти актуальність обраної теми, точки зору дослідників щодо досліджуваної проблеми, зробити самостійні висновки та з урахуванням сучасних вимог оформити науково-довідковий апарат. Аналітична робота має продемонструвати знання і розуміння обраної студентами теми, а також відповідати вимогам

наукової аргументації. Щодо досліджуваної тематики навчального курсу це означає, що в аналітичній роботі обов'язково слід показати рівень розробленості теми, при розкритті її посилається на сучасну наукову дискусію з проблем методології політичної аналітики.

Загалом написання аналітичної роботи має підтвердити вміння студента самостійно: визначати наукову проблему; узагальнювати та аналізувати навчальну й наукову літературу; використовувати набуті в процесі навчання теоретико-методологічні знання й практичні навички в аналізі реальних політичних проблем.

Структурно аналітична робота має складатися з:

- Титульного аркушу (з вказанням навчального закладу, кафедри, теми роботи, даних про виконавця та викладача, актуального року);
- Плану (план має бути складний, поданий у вигляді списку (нумерується тільки основна частина роботи), структурно збалансований (кількість підрозділів у розділах має бути однаковою), відображати всі структурні розділи роботи);
- Вступу (має містити опис актуальності теми дослідження (1-2 абзаци), об'єкту, предмету, мети, завдань (відповідають змісту й кількості підпунктів плану), стислий огляд стану розробленості теми дослідження (1-2 абзаци) та структури роботи);
- Основної частини (виклад матеріалу має здійснюватися від 3 особи, кожна структурна частина основного змісту роботи має розпочинатися з нової сторінки та завершуватись коротким висновком (1-2 абзаци), має містити посилання (не менше ніж 2 на сторінку, оформлені через квадратні дужки), всі таблиці, схеми, малюнки мають бути винесені в додатки з посиланнями на них в тексті);
- Висновку (мають відповідати кількості поставлених на початку роботи завдань);
- Списку використаної літератури (оформленого за вимогами);
- Додатків (якщо є).

При дотриманні всіх необхідних вимог до структури та змісту аналітичної роботи, якісного викладення матеріалу, авторських логічно побудованих висновків, мовної грамотності, вона може бути оцінена **максимум у 20 балів**.

7. Підсумковий контроль

Формою підсумкового контролю є іспит, який проводиться в усній формі. Контроль планується здійснювати шляхом оцінювання усних відповідей на семінарських заняттях, перевірки письмових робіт (наукові роботи, есе) та проведення іспиту за результатами вивчення курсу. Якщо здобувач не відвідував курс лекцій, семінарські заняття і не виконав контрольні заходи, а, отже, не набрав необхідної кількості балів, то він, за рішенням кафедри, не допускається до складання іспиту.

Оцінювання підсумкового контролю здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і передбачає диференційований підхід в його організації. **При цьому враховується:**

- розуміння здобувачами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- правильність і достатність добору історичних фактів;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Перелік питань до іспиту

1. Democracy: definition and characteristics.
2. The origins of democracy. Types of democratic governance.
3. The main advantages and threats of democratic governance.
4. Transition to democracy. Conditions of transition.
5. S. Huntington's study of democratic transition. Waves of democratisation.
6. Factors of influence on the processes of democratisation.
7. Features of the transformation of post-communist societies.
8. Western European model of democratic transit.
9. Asian model of democratic transition.
10. The American model of democratisation.
11. Fundamentals of democratic governance in the United States of America.
12. Values of American democracy.
13. History and purpose of the Visegrad Group.
14. Areas of activity of the Visegrad Group.
15. Political mechanisms for coordinating V4 activities.
16. Regional cooperation within the V4.
17. Visegrad Fund: purpose of creation and basic principles of activity.
18. Problematic aspects of cooperation between the Visegrad countries.
19. Cooperation between the Visegrad countries and Ukraine.
20. Practice of participation of the Visegrad countries in the EU activities.
21. Historical stages of political development of the Czech Republic.
22. Formation of a pro-democratic party system in the Czech Republic. The emergence and activities of the political opposition.
23. Peculiarities of the functioning of the legislative and executive branches in the Czech Republic.
24. Formation of civil society in the Czech Republic in transition.
25. Formation of independent media in the Czech Republic.
26. Territorial, administrative and political structure of the modern Czech Republic.
27. Political lustration in the Czech Republic and Slovakia in the early 90s of the twentieth century.
28. Formation of a market economy in Slovakia.
29. Development and functioning of civil society in Slovakia.
30. The mechanism of parliamentary democracy in the Slovak Republic.
31. Political system of modern Slovakia.
32. Formation of political culture and independent media in Slovakia.
33. Transformation of the political system of Poland and the establishment of democracy.
34. Reforming the system of local self-government in Poland in the late 80s.
35. "Shock therapy" as a radical method of improving the Polish economy in the early 90s of the twentieth century.
36. The socio-political movement "Solidarity" and its impact on the processes of democratisation in Poland.
37. Media liberalisation in the Republic of Poland in the late twentieth century.
38. The essence and significance of the programme "Strategy for Poland until 2000".
39. The role of Poland in the structure of the Visegrad Group's foreign policy.
40. The political system of modern Poland.
41. J. Kadar's reforms in the 60-80s of the twentieth century.
42. Multiparty system and political arrangements of the political elite in Hungary

in the early 1990s.

43. Economic reforms in Hungary in the 90s of the twentieth century.
44. The political system of modern Hungary.
45. Formation of the public sector and independent media in Hungary.
46. Democratic transitions in Central Europe (countries that emerged after the collapse of the Republic of Yugoslavia).
47. Democracy in the countries of the former USSR.
48. Democratic governance in Ukraine: formation and current state.
49. The concept, features and functions of civil society.
50. The impact of democratic transformation processes on the formation and functioning of civil society.
51. The concept, structure and functions of the political system in the context of democratic transition.
52. Typology of political processes. Types of political processes.
53. Fundamentals of political activity.
54. Typical forms of political interaction in the period of democratic transition.
55. Political conflicts and their resolution in post-communist societies.
56. The relationship between political activity and political responsibility.
57. Political culture: definition and typology.
58. Political participation of the individual.
59. Specificity of the political decision-making process in a democratic transition.
60. Political socialisation of the individual as a key component of the formation of civil society

Оцінювання питань в екзаменаційному білеті:

перше питання у білеті оцінюється до 10 балів, друге і третє питання – до 15 балів

Приклад екзаменаційного білету

PETRO MOHYLA BLACK SEA NATIONAL UNIVERSITY

Third level of higher education: PhD degree

Speciality 032 "History and Archeology"

Semester 4

Academic discipline «**THE HISTORY OF THE EUROPEAN UNION**» (SC in English)"

CREDIT TICKET № 0

1. Western European model of democratic transit.
2. Political participation of the individual.
3. The political system of modern Hungary.

Approved at a meeting of the Department of History

Protocol № _____ from _____ 20____

Head of the History Department _____

Examiner _____

Mironova I.S.

Iovcheva A.M

8. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
1	Семінарські заняття	4 теми семінарських занять. Кожна тема оцінюється до 10-х балів. Максимальна кількість балів за семінарські заняття (4*10)	40
2	Аналітична робота	Кожен здобувач має підготувати та захистити аналітичну роботу. За написання та правильне оформлення аналітичної роботи здобувач отримує до 12 балів, за захист – 8 балів.	20
3	Іспит	В кожному іспитовому білеті по 3 питання. Перше питання у білеті оцінюється до 10 балів, друге і третє питання – до 15 балів	40
	Всього		100

Оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів здійснюється з урахуванням індивідуальних особливостей здобувачів і передбачає диференційований підхід в його організації.

Оцінюватися може виконання здобувачами будь-яких навчальних завдань, під час роботи над якими здобувачі демонструють власне історичне мислення: розгорнуті і стислі усні відповіді, підготовка та захист наочних презентацій, письмові роботи, доповіді, наукові роботи, виступи в дискусіях тощо.

При цьому враховується:

- розуміння здобувачами взаємозв'язків між історичними подіями, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати та критично оцінювати історичні факти;
- самостійність мислення;
- використання різних джерел історичних знань, з розумінням їх особистостей, умінням їх характеризувати і оцінювати;
- правильність і достатність добору історичних фактів для розв'язування поставлених викладачем завдань;
- чіткість і завершеність викладу;
- мовна грамотність.

Критерії оцінки усної відповіді здобувача (семінарські заняття):

10-8 балів ставиться у випадку:

- здобувач вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

7-4 балів ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- здобувач має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;
- при доборі фактів припускається незначних помилок;

- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

3-1 бали ставиться в такому випадку:

- здобувач користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

0 балів ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- здобувач не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- головного фактичного матеріалу не знає.

Критерії оцінки здобувача при написанні та захисті аналітичної роботи:

- **16-20 балів** виставляється, якщо виконані всі вимоги до написання аналітичної роботи: позначена проблема і обґрунтована її актуальність, зроблено короткий аналіз різних точок зору на дану проблему і логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення.
- **11-15 балів** виставляється, якщо основні вимоги до аналітичної роботи виконані, але при цьому допущені значні недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутня логічна послідовність в судженнях, не витриманий обсяг роботи; є упущення в оформленні.
- **6-10 балів** виставляється, якщо є істотні відступи від вимог до написання аналітичної роботи. Зокрема: тема висвітлена лише частково, відсутній висновок.
- **0-5 бали** виставляється, якщо тема аналітичної роботи не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми.

Критерії оцінювання іспиту:

- **35-40 балів** виставляються здобувачу при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо дані правильні, повні і глибокі відповіді на всі теоретичні питання відповідно до навчальної програми дисципліни, немає помилок у виконанні, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності;
- **30-34 бали** виставляються здобувачу при глибоких і всебічних знаннях проблеми, грамотному і злагодженому логічно їх викладі, досконалому володінні понятійним апаратом, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, здатності швидко і правильно робити умовиводи, використовувати при аналізі сучасних явищ теоретичні положення на основі вивчення основної та додаткової літератури; якщо здобувачем дано правильні, повні відповіді на всі теоретичні питання індивідуального завдання відповідно до навчальної програми дисципліни, матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені незначні похибки при відповіді;
- **20-29 балів** виставляються здобувачу при твердому і досить повному знанні проблеми, відсутності характерних неточностей при відповідях на питання екзаменаційного білета та на поставлені додаткові питання, умінні в основному пов'язувати теоретичний матеріал з практичними завданнями, стоять в сучасних

умовах, володінні понятійним апаратом, знанні основної літератури; якщо на запропоновані теоретичні питання дані правильні, але неповні відповіді; матеріал викладено грамотною мовою з дотриманням логічної послідовності, однак допущені несуттєві похибки або неточності у відповідях, допущена незначна помилка;

- **15-19 балів** виставляються здобувачу при достатньому знанні навчального матеріалу, відсутності грубих помилок при відповідях на питання екзаменаційного білета, умінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, знанні основних понять і категорій; якщо відповіді на теоретичні питання в цілому правильні, але неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки, допущені одна - дві несуттєві помилки;
- **10-14 балів** виставляються здобувачу, якщо відповіді на теоретичні питання неповні, допущені неточності у формулюваннях і логічні похибки;
- **5-9 балів** виставляються здобувачу при наявності грубих помилок у відповідях на теоретичні питання екзаменаційного білета, які свідчать про неправильному розумінні суті проблеми, невмінні підкріплювати теоретичні знання практичними висновками, незнанні основного категоріального апарату, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу;
- **0-4 бали** виставляються здобувачу, якщо відповіді на теоретичні питання містять грубі помилки, які свідчать про незнання і нерозуміння відповідних розділів програмного матеріалу.

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

10. Рекомендовані джерела інформації

Базова література

1. Archibugi Daniele. Principles of Cosmopolitan Democracy // www.danielearchibugi.org/downloads/papers/Principles.PDF
2. Auster Lawrence. How the Multicultural Ideology Captured America // http://www.thesocialcontract.com/artman2/publish/tsc1403/article_1227.shtml
3. Banks J.A. Educating Global Citizens in a Diverse World // New Horizons for Learning (www.newhorizons.org).
4. Bunce, V., & Wolchik, S. (2011). "Defeating Authoritarian Leaders in Postcommunist Countries". Cambridge University Press.
5. Citizenship Education by Yvonne Hebert and Alan Sears // http://www.cea-ace.ca/media/en/Citizenship_Education.pdf
6. Howard, M. M. (2011). The Weakness of Postcommunist Democratic Transitions. *Journal of Democracy*, 22(2), 36-49.
7. Iovcheva, A. (2018). Gender-balanced political system in the context of Ukraine's European integration aspirations. In Y. V. Pahliuk & S. I. Shkirchak (Eds.), *Current issues of societal transformations in Ukraine: Security and European integration dimensions* (pp. 87–112). Publishing House of the Petro Mohyla Black Sea National University.
8. Iovcheva, A., & Reichardt, D. (2023). Democratic Values in Times of War: the Case of Ukraine. *Acta De Historia & Politica: Saeculum XXI*, 48-60.
9. Iovcheva, A. (2023) Implementation of EU Values in Transitional Democracies: Experience of Ukraine and the Republic of Moldova Alina Iovcheva. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*, 06 (2023), 96-107.
10. Iovcheva A. (2013). Gender quotes in the political systems of the countries in transition such as Republic of Serbia and Ukraine / A. Iovcheva // *Science and Education a New Dimension // Humanities and Social Science*. – Budapest, 2013. – Vol. 6. 78–81.
11. Kerr David. Citizenship Education: an International Comparison // http://www.inca.org.uk/pdf/citizenship_no_intro.pdf
12. Klein, L., & Ackerman, J. M. (2017). The Rise of Liberal Nationalism in Europe and its Challenge to Democracy. *Journal of Political Ideologies*, 22(2), 199-220.
13. Kuhn, T. (2018). "The Political Economy of Transitions: Economic Reform, Structural Adjustment and the Rise of Democracy in Eastern Europe". *East European Politics*, 34(1), 16-34.
14. Levitsky, S., & Way, L. A. (2010). *Competitive Authoritarianism: Hybrid Regimes after the Cold War*. Cambridge University Press.
15. Lust, E. (2011). The Middle East: Democracy's Dilemmas. *Journal of Democracy*, 22(3), 60-73.
16. Mounk, Y. (2018). *The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and How to Save It*. Harvard University Press.
17. Raschke, J. (2017). "The Rise of Right-Wing Populism in Europe and the Erosion of Democracy". *European Journal of Political Research*, 56(1), 45-61.
18. Svoboda, M. W. (2013). "When Do Dictatorships Collapse? The Political Economy of Autocratic Regimes". *American Political Science Review*, 107(1), 1-17.
19. Young Iris Marion. Self-determination and Global Democracy: A Critique of Liberal Nationalism // *Multiculturalism in Contemporary Societies: Perspectives on Difference and*

Інформаційні ресурси

1. *Journal of Democracy*
2. Official website: <https://www.journalofdemocracy.org>
3. *Foreign Affairs*
4. Official website: <https://www.foreignaffairs.com>

5. *Freedom House*
6. Official website: <https://freedomhouse.org>
7. *The Economist: Democracy Index*
8. Official website: <https://www.eiu.com/topic/democracy-index>
9. *The Brookings Institution*
10. Official website: <https://www.brookings.edu>
11. *Carnegie Endowment for International Peace*
12. Official website: <https://carnegieendowment.org>
13. *European Union External Action*
14. Official website: <https://eeas.europa.eu>
15. *World Bank: Governance and Democracy*
16. Official website: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance>
17. *United Nations Democracy Fund (UNDEF)*
18. Official website: <https://www.un.org/democracyfund>
19. *Council of Europe: Democracy and Human Rights*
20. Official website: <https://www.coe.int/en/web/portal/>
21. *The V-Dem Institute (Varieties of Democracy)*
22. Official website: <https://www.v-dem.net>
23. *Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)*
24. Official website: <https://www.idea.int>
25. *International Crisis Group*
26. Official website: <https://www.crisisgroup.org>

11. Словник дисципліни

Терміни (укр.)	Terms (English)
Бюрократія	Bureaucracy
Виборча система	Electoral system
Виконавча влада	Executive power
Виховання політичне	Political education
Влада	Authority
Геополітика	Geopolitics
Глобальна політика	Global politics
Громадянство	Citizenship
Громадянське суспільство	Civil society
Декларація	Declaration
Демократія	Democracy
Держава	State
Доктрина	Doctrine
Еліта	Elite
Європейський союз	European Union
Євро	Euro
Європейська рада	European council
Європейська спільнота	European community
Європа держав-націй	Europe of nation-states
Законодавча влада	Legislative power
Ідеологія	Ideology
Консенсус	Consensus
Консолідація	Consolidation
Конституція	Constitution

Космополітизм	Cosmopolitism
Країна - кандидат	Candidate country
Критерії вступу	Accession criteria
Лібералізм	Liberalism
Лідер політичний	Political leader
Мажоритарна система	Majority system
Меморандум	Memorandum
Міграція	Migration
Мілітаризація	Militarization
Монополізм	Monopolize
Націоналізм	Nationalism
Незалежність	Independence
Нейтралітет	Neutrality
Опозиція	Opposition
Паритет	Parity
Партія	Party
Парламент	Parliament
Патріотизм	Patriotism
Плюралізм	Pluralism
Плебісцит	Plebiscite
Політика	Politics
Право	Right
Процес політичний	Political process
Республіка	Republic